

ÇUKURBAĞ (PAMUKKALE) ANTİK TRAVERTEN OCAĞI

Hülya Özen Yılmaz, Mehmet Özkul

*Pamukkale Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, TR-20070, Denizli
(mozkul@pau.edu.tr)*

ÖZ

Batı Anadolu'daki Denizli Havzası yaygın traverten oluşumları ile bilinir. Yöredeki Tripolis, Colossae, Laodikya ve Hierapolis gibi antik kentlerin inşasında kullanılan yapıtaşlarının çoğu, bu traverten sahalarında açılan ocaklardan elde edilmiştir. Hierapolis'teki ocakların çoğu sırt tipi travertenlerde açılmıştır. Bunlardan birisi de D-B uzanımlı Çukurbağ traverten sırtında açılan ocaktır. Çukurbağ sırtı 360 m uzunluğunda, 50 m genişliğinde ve en fazla 10 m yüksekliğindedir. Asimetrik olan sırtın kuzey kanadı daha yüksek ve diktir. Sırt eksenini boyunca düşey bantlı travertenler, kanatlarda ise kuzeye ve güneye eğimli tabakalı travertenler yer alır. Düşey bantlı travertenler sıkı, boşluksuz, beyaz-kahverengi-kırmızı renkli laminalardan meydana gelmiş olup, mineral bileşimleri kalsit ve/veya aragonittir. Buna karşılık daha boşluklu olan tabakalı travertenler kristalin kabuk, mikrobiyal laminalar ve mikritik düzeylerden kuruludur.

Sırtın orta kesiminde, 100x10m'lik bir bölüm antik dönemde (Roma-Bizans) traverten ocağı olarak işletilmiştir. İşletmenin o dönemde daha çok süslemecilikte kullanılan bantlı traverten üretimi için yapıldığı düşünülmektedir. Antik ocak girişi 4,5 m genişliğindedir. Taban genişliği ise, kuzey-güney doğrultusunda en fazla 6 m'dir. Düşey konumlu duvarlarda işletme belirtileri olan nişler ve keski izleri gözlenmektedir. Güney yamaçta, girişin sol tarafında yapıtaşı üretiminden kaynaklanan pasa yığınları ve terkedilmiş sütun kalıntıları yer almaktadır.

Çukurbağ antik traverten ocağı, UNESCO Dünya miras listesinde yer alan Pamukkale'nin koruma alanı içinde yer alır. Ancak yeteri kadar korunduğu ve giriş çıkışların denetim altında olduğu söylenemez. Denizli Havzası'nda yer alan antik traverten ocaklarının tümünün korunması mümkün değilse de, Çukurbağ sırtının ve antik traverten ocağının koruma altına alınması ve bir jeosit olarak düzenlenmesi uygun olacaktır.

Anahtar kelimeler: Antik traverten ocağı, jeosit, Çukurbağ, Pamukkale, Denizli

THE ANCIENT ÇUKURBAĞ (PAMUKKALE) TRAVERTINE QUARRY

Hülya Özen Yılmaz, Mehmet Özkul

Pamukkale University, Faculty of Engineering, Department of Geological Engineering,
TR-20070, Denizli
(mozkul@pau.edu.tr)

ABSTRACT

The Denizli Basin in western Anatolia is well-known for its widespread travertine formations. In the region, most of the building stone used in the construction of antique cities in such as Hierapolis, Laodikya, Tripolis and Colossae have been provided from the quarries in those travertine fields. In Hierapolis, most of the quarries were preferentially operated in the travertine fissure ridges. One of these is the Çukurbağ fissure ridge that is E-W oriented and asymmetric. The fissure ridge is 360 m long, 50 m wide and 50 m high. The northern flank of the asymmetric ridge is higher and steeper. Vertically banded travertine are observed along the fissure axis, whereas on the flanks the bedded travertines dip to the north and South. The vertically banded travertines formed of compact, non-porous, white to brown and reddish laminae and their mineralogical composition consist of calcite and/or aragonite. In contrast, the bedded travertines that are more porous are made up from crystalline crust, microbial laminae and micritic layers.

An area of 100x10 m² in the central part of the ridge was operated as a travertine quarry in ancient times (Roman-Byzantine). In that period, it is thought that the ridge should have been most likely quarried for ornamental building stone from the banded travertines. The quarry entrance is 4.5 m wide, the bottom width is up to 6 m in north-south direction.

On the quarry walls, chisel marks and a few niches are observed. On the south flank, waste piles that were originated from the quarrying and several abandoned columns take place adjacent to the left side of the entrance.

The Çukurbağ travertine fissure ridge and antique quarry located in the protected area of Pamukkale is included in the World heritage list of UNESCO. However, it is not possible to say that the entry and exit are being controlled and protected enough. Although, the protection all of the old travertine quarries in the Denizli Basin are not possible for the present, at least protection and reorganization of the Çukurbağ fissure ridge and antique quarry would be useful as a geological site.

Keywords: *Antique travertine quarry, geosite, Çukurbağ, Pamukkale, Denizli*